

ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

GENERAL METHODS OF NON-STATE PENSION FUNDS ACTIVITY REGULATION

В статті висвітлені особливості регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів. Розглянуто проблеми та законодавчі колізії щодо нормативно-правового регулювання розвитку недержавних пенсійних фондів. Викладено пропозиції щодо усунення законодавчих невідповідностей та проблем регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів. Розглянуто систему контролю та регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні, досліджено структуру регуляторних органів, задіяних в цій сфері.

In the article the lighted up features of adjusting of functioning of non-state pension funds. The complex of different normative acts that regulate the legal providing of development of the investigated funds is considered. Among basic normatively-legal acts that regulate activity and legal status of non-state pension fund investigated: Law of Ukraine «On the non-state pension system», Civil code of Ukraine, Commercial code of Ukraine, Law of Ukraine «About financial services and government control of markets of financial services».

Scientific and legislative approaches are investigational in relation to exposition of essence of non-state pension fund, basic aspects offer in relation to a change and expansion of the legislative going near interpretation. This event will give an opportunity of the clear legal fixing of essence of the investigated subjects.

A realizable analysis allowed to offer the separate legislative fixing of status of non-state pension funds, that would be compatible and only in accordance with a civil and economic legislation. It can be carried out due to introduction to the civil and economic legislation of separate form of subjects - unprofitable funds. This innovation will give an opportunity to result in the only norms of position of current legislation for avoidance of collisions and different approaches in interpretation of legal status of non-state pension funds.

Problems and legislative collisions are considered in relation to the normatively-legal adjusting of development of non-state pension funds. Suggestions are expounded in relation to the decision of problems and removal of collisions. It will give an opportunity to drive the Ukrainian legislation to this sphere to the international requirements.

The checking and adjusting of activity of non-state pension fund system is considered in Ukraine, the structure of the regulatory authorities involved in this sphere is investigated. The imperfect level of the legal support of adjusting and control of activity of non-state pension fund was educed in Ukraine, the problems of communications and exchange information are noticed between the different public regulatory authorities involved in this sphere. In our opinion, necessary regulation of the system of clear cooperation (communication) between different public regulatory authorities in this sphere for effective control of the investigated subjects' activity is highly recommended. Also verification of distribution of functions and tasks of these supervisory organs offered for the exposure of duplication of plenary powers is necessary.

Антон Постний
аспірант кафедри
Фінансові ринки
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет
імені Вадима
Гетьмана»

Postnyy A.
postgraduate
Department of
Financial markets
SHEI «Kyiv National
Economic
University named
after Vadym
Hetman»

ФІНАНСОВІ ІНСТИТУТИ

Regarding to foreign experience, it was marked, that as Ukraine is a country with an unstable economy, absence of effective legislative base, high political risks, the special actuality is acquired by introduction of research and practice ground and effective system of limitations in relation to investing of pension assets, that can be flexible in accordance with changes and dynamics of financial market. As the legislative system of limitations of investing can not answer financial market tendencies and influence on the loss of solvency and profitability of non-state pension funds, it must be looked over according to the changes of financial market.

Ключові слова: регулювання, нормативно-правове забезпечення, недержавний пенсійний фонд, недержавне пенсійне забезпечення, суб'єкти правовідносин, активи, інвестування.

Keywords: adjusting, legal support, non-state pension fund, non-state pension system, subjects of legal relationships, assets, investing.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Недержавні пенсійні фонди є як невід'ємною частиною пенсійної системи країни, так і відносяться до основних суб'єктів ринку інституціональних інвесторів. Упродовж ряду років недержавні пенсійні фонди показують упевнене зростання більшості показників свого розвитку. Інтерес до їх діяльності проявляють вже не лише найбільші корпорації, але і підприємства різних галузей господарства, банки і інші фінансові організації. Одночасно з розвитком недержавних пенсійних фондів йшов розвиток і вдосконалення системи державного регулювання діяльності в області недержавного пенсійного забезпечення, нагляду і контролю за вказаною діяльністю, що обумовлює зростання уваги до цієї проблеми в наукових колах. Вивчення загальних засад та виявлення проблем регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів є важливим практичним аспектом в розвитку цих суб'єктів на ринку недержавного пенсійного забезпечення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів висвітлено в працях вітчизняних та іноземних авторів, серед яких Ю.В. Вітка, О. Горбачова, К. Гутгарц, І.А. Ахтарієв, О.М. Клименко, С.В. Науменкова, А.А. Нечай, Т.В. Овчиннікова, Н.А. Цікановська, Р. Роча, Г. Брюннер, Р. Хайнз, А. Галло, Т. Гайслер тощо. Незважаючи на системні дослідження, в наукових працях відсутні ґрунтовні підходи щодо комплексного вивчення проблем регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів.

жовних пенсійних фондів.

Ціль статті. Ціллю даної статті є систематизація засад та проблем регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів.

Викладення основного матеріалу.

На сьогоднішній день на регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні спрямований цілий комплекс різномірних нормативних актів. Правовідносини, які виникають при створенні недержавних пенсійних фондів, здійсненні ними діяльності і ліквідації вказаних фондів, передусім, регулюються Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1].

Як справедливо зауважує Ю.В. Вітка [6], поява та функціонування недержавних пенсійних фондів не розпочалися безпосередньо після прийняття цього закону. Ці фонди утворювались у формах господарських товариств відповідно до норм Закону України «Про господарські товариства» від 19.09.1999 р. та Цивільного кодексу УРСР від 18.07.1963 р. До прийняття Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1] недержавні пенсійні фонди функціонували без належного законодавчого забезпечення.

На законодавчому рівні представлені два підходи до визначення сутності недержавних пенсійних фондів. Згідно із першим підходом, відповідно до норм ст. 1 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1], недержавні пенсійні фонди є юридичними особами, створеними у відповідності до законодавства, які володіють статусом неприбуткових організацій (непідприємницьких товариств), здійснюють функціонування тільки із ціллю акумулювання пенсійних внесків, призначених

для виплат учасникам фонду, із відповідними процесами управління залученими активами, проводить здійснення пенсійних виплат на користь учасників фонду відповідно із вимогами законодавства.

Представлене визначення, на нашу думку, не виділяє роль осіб, які здійснюють пенсійні внески на користь учасників фондів – вкладників, хоча це передбачено законом. Зважаючи на це, законодавче визначення поняття недержавних пенсійних в розрізі напрямів їх діяльності повинне бути розширене за рахунок зазначення осіб, які здійснюють пенсійні внески на користь учасників фондів (вкладників). Це дасть можливість нормативного забезпечення та чіткого регламентування всіх осіб, які є суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

Відповідно до другого підходу, згідно із ст. 1 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1], недержавні пенсійні фонди є суб'єктами системи пенсійного забезпечення другого рівня, які сформовані та функціонують згідно з законодавчими вимогами стосовно недержавного пенсійного забезпечення, відповідають нормам законодавства щодо ліцензування діяльності в накопичувальній сфері пенсійного забезпечення.

Цей підхід, на нашу думку, описує сутність досліджуваних фондів у якості соціально значущих інститутів, орієнтованих на здійснення соціального забезпечення учасників. При цьому, представлене визначення не виділяє окремо осіб, яким призначені виплати пенсійного забезпечення (учасників), та тих, хто здійснює сплату відповідних внесків (вкладників).

На нашу думку, можна запропонувати змінити дане законодавче трактування розширивши його за рахунок двох важливих суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення в Україні – учасників та вкладників. Запропонована зміна необхідна для того, щоб законодавчо визначена сутність недержавних пенсійних фондів регламентувала коло учасників правовідносин в сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Слід відмітити, що перше трактування [1], передбачає, що недержавні пенсійні фонди мають статус як непри-

буткових організацій, так і неприємницьких товариств і створюються на підставі рішень засновників, не орієнтовані на отримання прибутку одноосібно або для відповідного розподілу між засновниками.

Можна підтримати вчених [6; 10], які стверджують, що надання недержавним пенсійним фондам подвійного статусу пов'язане із відсутністю в цивільному та господарському законодавстві організаційно-правової форми, як фонд. З огляду на це, недержавні пенсійні фонди у відповідності до положень ст. 85 Цивільного кодексу України [4] вважаються неприємницькими товариствами, які не націлені на отримання прибутку для його подальшого розподілу між учасниками. І, відповідно до норм Господарського кодексу України [3], діяльність недержавних пенсійних фондів вважається «некомерційним господарюванням», та некомерційною господарською діяльністю, тобто самостійною систематичною господарською діяльністю, яка здійснюється суб'єктами господарювання, націлена на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без цілі отримання прибутку. Отже, можна констатувати, що обидва кодекси використовують різні доктринальні підходи щодо тлумачення недержавних пенсійних фондів. Саме, з цією метою в Законі України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1] використано подвійний статус фондів. На нашу думку, зважаючи на важливу інституційну та соціальну роль недержавних пенсійних фондів в розвитку фінансово-економічної та соціальної системи України, можна запропонувати окреме виділення та законодавче закріплення їх статусу у якості фондів. Ця пропозиція може реалізована шляхом введення в цивільному та господарському законодавстві окремої форми суб'єктів – неприбуткових фондів.

Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1] визначено перелік суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Оскільки діяльність недержавних пенсійних фондів регулюється як Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1], так і Цивільним кодексом України [4], слід звернути увагу на законодавчі колізії, пов'язані із тракту-

ванням такого суб'єкту недержавного пенсійного забезпечення в Україні як «учасники». А саме, згідно із Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1] визначено, що учасниками недержавного пенсійного забезпечення є фізичні особи, на користь яких сплачуються (сплачувалися) пенсійні внески до пенсійних фондів або на пенсійні депозитні рахунки у банках і які мають право на недержавне пенсійне забезпечення на умовах і в порядку, визначених пенсійними контрактами, договорами про відкриття пенсійних депозитних рахунків або договорами страхування довічної пенсії та законодавством або які отримують пенсійні виплати із пенсійних фондів. Також цим законом [1], учасниками пенсійних фондів є фізичні особи, на користь яких сплачуються (сплачувалися) пенсійні внески до пенсійних фондів та які мають права на отримання пенсійних виплат або отримують такі виплати з пенсійних фондів відповідно до норм законодавства.

Як справедливо зауважує О. Горбачова [7], представлення трактування такого суб'єкту як учасника недержавного пенсійного забезпечення вважається доцільним та обґрунтованим, і підхід, викладений законодавцем щодо тлумачення його сутності є таким, що відповідає його ролі та правовому статусу. Отже, окреме виділення учасників недержавного пенсійного забезпечення та учасників фондів є не достатньо ґрунтовним, так як здійснення недержавного пенсійного страхування регламентується Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1] та враховує правове забезпечення прав та інтересів і учасників недержавних пенсійних фондів, і власників пенсійних депозитних рахунків у банківських установах, і учасників страхових організацій, за певними винятками, специфічними для банківської та страхової сфери.

Вважаючи на це, можна запропонувати внести зміну в законодавче визначення поняття «учасники недержавного пенсійного забезпечення», врахувавши в ньому правовий статус всіх можливих учасників недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Можна підтримати трактування цього поняття, представлене О. Горбачовою [7].

Автор [7] пропонує замінити два представлених в ст. 1 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1] трактування досліджуваного поняття на наступне, в такій редакції:

- учасники недержавного пенсійного забезпечення є фізичними особами, на користь яких сплачуються пенсійні внески до пенсійних фондів, страхових організацій або на пенсійні депозитні рахунки до банківських установ і які мають право на недержавне пенсійне забезпечення на умовах і в порядку, визначених пенсійними контрактами, договорами страхування або договорами про відкриття пенсійних депозитних рахунків, законодавством та які мають право або набудуть право на отримання пенсійних виплат з таких фондів, страхових організацій або банківських установ.

Слід наголосити, що оскільки функціонування та правовий статус недержавних пенсійних фондів регламентується окрім Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1] ще і Цивільним кодексом України [4], то і статус учасника в обох законодавчих документах повинен бути єдиним. Хоча, аналіз законодавства свідчить про розходженням трактування цього поняття досліджуваним законом та кодексом. А саме, Цивільним кодексом України [4] передбачено, що учасниками товариств (в тому числі і непідприємницьких, якими за цивільним законодавством є недержавні пенсійні фонди) є особи, які об'єднуються для їх створення. При цьому, законодавчо [1] передбачено, що учасниками недержавних пенсійних фондів є фізичні особи, на користь яких сплачуються внески до цих фондів. Можна констатувати, що в цивільному законодавстві України учасники недержавних пенсійних фондів прирівняні до правового статусу засновників. Тобто, два досліджувані законодавчі акти не мають не тільки єдиного підходу, відсутнє навіть схоже розуміння даних суб'єктів правовідносин. І, на нашу думку, така законодавча колізія потребує виправлення, оскільки ставить під сумнів правове забезпечення учасників недержавних пенсійних фондів в Україні. Отже, окрім викладеної вище пропозиції окремого виділення статусу фондів, необхідно виокремити їх види, в тому

числі вказати на недержавні пенсійні фонди, із відповідним зазначенням та розкриттям цивільного-правового характеру їх діяльності, предмету, суб'єктів, об'єктів тощо.

Як свідчить аналіз законодавства [1], передбачена можливість того, що учасники недержавних пенсійних фондів можуть одночасно бути їх вкладниками. Це, як справедливо зауважують дослідники питань функціонування недержавних пенсійних фондів [7; 8; 9], дозволяє розширити можливості та права учасників-вкладників в розрізі здійснення вибору зручних механізмів пенсійних виплат, які знаходяться в прямій пропорційній залежності від термінів внесення коштів, розмірів, порядків таких внесків тощо.

Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1] визначена класифікація недержавних пенсійних фондів, які можуть функціонувати в Україні, яка включає:

- відкриті пенсійні фонди, у якості яких виступають недержавні пенсійні фонди, учасниками яких можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місць та характеру їх роботи;

- корпоративні пенсійні фонди, які представлені недержавними пенсійними фондами, засновниками кожного з котрих можуть бути юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців та до яких можуть бути приєднані роботодавці-платники;

- професійні пенсійні фонди, які є пенсійними фондами, засновниками (засновниками) яких можуть бути об'єднання та організації роботодавців, об'єднання громадян, професійні спілки, їх об'єднання або фізичні особи, які пов'язані за напрямом їх професійної діяльності (занять), передбаченої у статуті фондів. До учасників таких фондів відносяться тільки фізичні особи, які пов'язані за напрямами їх професійної діяльності (занять), передбаченої у статуті фондів, а також фізичні особи, які є працівниками організацій роботодавців, їх об'єднань, членами або працівниками професійних спілок, їх об'єднань, які заснували такі фонди. На нашу думку, незрозумілим є підхід законодавця до трактування цього виду пенсійних фондів, згідно із яким не має вказівки на те, що такі фонди мають статус «недержавних».

Так як згідно із нормами законодавства України, єдиним пенсійним фондом є Пенсійний фонд України із його відповідними структурними підрозділами. Отже, можна запропонувати внести зміни до визначення поняття досліджуваної категорії пенсійних фондів і вважати їх і наділити їх статусом недержавних.

На законодавчому рівні визначено, що відкриті недержавні пенсійні фонди в Україні є найбільш універсальними з точки зору основного суб'єктного складу. На думку А.А. Нечай [11], найбільш привабливими з точки зору інтересів підприємств можна вважати корпоративні недержавні пенсійні фонди, оскільки участь у таких фондах закріплює працівників за їх робочими місцями. І, як передбачено Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1], у разі звільнення з підприємства, яке заснувало корпоративний пенсійний фонд, працівники виходять і з самих пенсійних фондів. Законом визначено, що у разі участі фізичних осіб в професійних недержавних пенсійних фондах зміна місця роботи не впливає на право бути учасниками цих фондів. Хоча, передбачається, що працівник повинен займатися тільки тим видом діяльності, який встановлений статутом обраного фонду. На нашу думку, з огляду на існуючі законодавчі обмеження, можливість банкрутств підприємств-засновників недержавних пенсійних фондів в умовах кризових явищ в економіці, найбільш прийнятним для всіх суб'єктів досліджуваних правовідносин в сфері недержавного пенсійного забезпечення можна вважати відкриті недержавні пенсійні фонди України. І для самих недержавних пенсійних фондів статус «відкритих» дає більше переваг зважаючи на відсутність певних заборон.

Необхідно відмітити існуючі на сьогоднішній день проблеми законодавчого забезпечення в розрізі контролю та регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. Як зазначається в Законі України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» [2], Національним банком України проводиться державне регулювання ринку банківських послуг, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку –

ринку цінних паперів та похідних цінних паперів, Національною комісією, що здійснює державне регулювання в сфері ринків фінансових послуг – інших ринків фінансових послуг. За справедливим твердженням Н.А. Цікановської [13], представлено законодавчо розподілення компетенцій регуляторів у великій ступені впливає на ускладнення державного регулювання ринку послуг з недержавного пенсійного забезпечення. А саме, на думку автора [13], на Національну комісію, що здійснює державне регулювання в сфері ринків фінансових послуг, покладена відповідальність за регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів, але даний орган на має необхідних можливостей та повноважень щодо впливу на компанії з управління активами, які фактично здійснюють розпорядження пенсійними коштами фондів. А саме, Національну комісію, що здійснює державне регулювання в сфері ринків фінансових послуг не має повноважень стосовно контролю за дотриманням інвестиційних декларацій недержавних пенсійних фондів, отримання оперативної інформації щодо вартості пенсійних активів. Національну комісію, що здійснює державне регулювання в сфері ринків фінансових послуг не може проводити перевірок компаній з управління активами та своєчасно здійснювати заходи щодо зупинення сумнівних операцій з пенсійними активами, які можуть вплинути на втрату пенсійних коштів тощо. Як слушно зауважує Н.А. Цікановська [13], щоб забезпечити ефективний обмін інформацією між контролюючими та регулятивними органами, розробити спільні заходи щодо політики регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів, необхідне законодавче закріплення оптимізації координування діяльності та розвиток комунікації між існуючими органами нагляду і регулювання.

Як свідчить аналіз ст. 47 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1], активи недержавних пенсійних фондів складаються із: активів в грошових коштах; активів в цінних паперах; інших активів відповідно до законодавства. Вітчизняне законодавство передбачає нормативні вимоги щодо обмежень та заборони інве-

сування активів недержавних пенсійних фондів України, які необхідні для підтримання належного фінансового стану цих інституцій, забезпечення їх від банкрутства та збереження вкладів, необхідних для недержавного пенсійного забезпечення учасників. Заборони стосовно інвестування активів недержавних пенсійних фондів України визначені в розрізі наступних фінансових інструментів, а саме: позикових (кредитних) коштів; гарантій, кредитів (позик); угод купівлі-продажу, міни; цінних паперів, певних категорій емітентів (зберігачі, особи, які займаються управлінням активами фондів, адміністратори, аудиторські фірми, аудиторі, інші особи (в тому числі пов'язані особи), які представляють фондам агентські, консультаційні та рекламні послуги на договірних умовах; засновники пенсійних фондів (в тому числі пов'язані особи); будь-яких боргових цінних паперів та похідних цінних паперів.

Законодавство України [1] регламентує основні напрямки використання активів недержавних пенсійних фондів, їх дослідженням займаються вчені та дослідники [5; 6; 10]. Найбільш ґрунтовний перелік основних напрямків використання активів недержавних пенсійних фондів відповідно до положень законодавства України представлено С.В. Науменковою [10]. На думку автора [10], серед основних напрямків використання активів недержавних пенсійних фондів виділяються ті, які: 1) мають інвестиційне призначення; 2) націлені на виконання зобов'язань фондів перед їх учасниками; 3) призначені для оплати організаційних витрат професійної діяльності із пенсійного забезпечення.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що на сьогоднішній день в Україні сформована ґрунтовна база регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів. Хоча, розглянуті правові засади функціонування недержавних пенсійних фондів свідчать, що на сучасному етапі розвитку існують певні законодавчі колізії та проблеми, зокрема в розрізі визначення категорійного та суб'єктного складу. Також існує необхідність використання єдиного

підходу в регулюванні правового статусу та діяльності недержавних пенсійних фондів за нормами різних нормативних актів. Було запропоновано:

у законодавчому визначенні сутності недержавних пенсійних фондів передбачити роль двох основних суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення в Україні – учасників та вкладників. Запропонована пропозиція необхідна для того, щоб на законодавчому рівні визначена сутність недержавних пенсійних фондів чітко регламентувала коло учасників правовідносин в сфері недержавного пенсійного забезпечення;

окреме законодавче закріплення статусу недержавних пенсійних фондів, яке б було уніфікованим та єдиним відповідно до цивільного та господарського законодавства. Це може бути здійснене завдяки введенню в цивільному та господарському законодавстві окремої форми суб'єктів – неприбуткових фондів. Дана новація дасть можливість привести до єдиних норм положення чинного законодавства для уникнення колізій та різних підходів у трактуванні правового статусу недержавних пенсійних фондів;

внести зміни до визначення поняття категорії «професійні пенсійні фонди» і наділити їх статусом недержавних. Це необхідно для чіткої регламентації їх статусу недержавних, оскільки лише Пенсійний фонд України має статус державного, а інші є недержавними.

Було виявлено недосконалий рівень законодавчого забезпечення регулювання та контролю діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні, зауважено проблеми комунікацій та обміну інформацією між різними державними регуляторними органами, задіяними в даній сфері. На нашу думку, необхідне регламентування системи чіткої взаємодії (комунікацій) між різними державними регуляторними органами в цій сфері для ефективного контролю діяльності досліджуваних суб'єктів. Також можна запропонувати перевірку розподілу функцій та завдань цих контролюючих органів для виявлення дублювання повноважень.

Зважаючи на зарубіжний досвід, слід відмітити, що оскільки Україна є країною з нестабільною економікою, відсутністю ефективної законодавчої бази,

високими політичними ризиками, особливої актуальності набуває введення науково-практичного обґрунтування та дієвої системи обмежень щодо інвестування пенсійних активів, яка може бути гнучкою у відповідності до змін та динаміки фінансового ринку. Оскільки встановлена законодавча система обмежень інвестування може не відповідати тенденціям фінансового ринку та впливати на втрату платоспроможності і прибутковості недержавного пенсійного фонду, її необхідно переглядати згідно із змінами фінансового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р. № 1057-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>

2. Закон України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14/page2>

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

5. Ахтариев И.А. Управление финансовыми активами негосударственного пенсионного фонда: дисс. ...канд. экономич. наук: 08.00.10 / И.А. Ахтариев. – Екатеринбург, 2008. – 207 с.

6. Вітка Ю.В. Недержавні пенсійні фонди: українська модель [Текст] / Вітка Ю.В. // Юридичний журнал. – 2005. - № 6. – С. 64-68

7. Горбачова О. Поняття вкладника, учасника недержавного пенсійного фонду, отримувача недержавної пенсії за цивільним законодавством України [Текст] / Горбачова О. // Юридичний журнал. – 2009. - № 4. – С. 73-75

8. Гутгарц К. Пенсійний контракт [Електронний ресурс] / К. Гутгарц. - Режим доступу: http://ua.prostopravo.com.ua/pensiya/statti/pensiyniy_kontrakt

9. Клименко О.М. Розвиток недержавних пенсійних фондів [Електронний ресурс] / О.М. Клименко // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2011. - № 8. - Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=317>

10. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг [Текст]: навч. посібник / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. - К.: Знання, 2010. - 532 с.

11. Нечай А. А. Актуальні питання фінансового права: правові основи публичних накопичувальних фондів [Текст] / А. А. Нечай. - Чернівці: «Рута», 2004. - 376 с.

12. Овчиннікова Т.В. Переваги та недоліки недержавних пенсійних фондів як інституційних інвесторів [Електронний ресурс] / Т. В. Овчиннікова. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_NND_2013/Economics/4_131702.doc.htm

13. Цікановська Н. А. Проблеми державного регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів та перспективи їх вирішення [Електронний ресурс] / Н.А. Цікановська. - Режим доступу: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/126/#.UwvPc879HDc>

REFERENCES

1. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р. № 1057-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>

2. Закон України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14/page2>

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

4. Тsyvil'nyj kodeks Ukrainy від 16.01.2003 р. № 435-IV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

5. Akhtaryev Y.A. Upravlenye finansovymy aktivamy nehosudarstvennogo pensyonnoho fonda [Tekst]: dyss. ...kand. ekonomych. nauk: 08.00.10 / Y.A. Akhtaryev. - Ekaterynburh, 2008. - 207 s.

6. Vitka Yu.V. Nederzhavni pensijni fondy: ukrains'ka model' [Tekst] / Vitka Yu.V. // Yurydychnyj zhurnal. - 2005. - № 6. - S. 64-68

7. Horbachova O. Poniattia vkladnyka, uchashnyka nederzhavnoho pensijnogo fondu, otrymuvacha nederzhavnoi pensii za tsyvil'nym zakonodavstvom Ukrainy [Tekst] / Horbachova O. // Yurydychnyj zhurnal. - 2009. - № 4. - S. 73-75

8. Hutharts K. Pensijnyj kontrakt [Elektronnyy resurs] / K. Hutharts. - Rezhim dostupu: http://ua.prostopravo.com.ua/pensiya/statti/pensijnyy_kontrakt

9. Klymenko O.M. Rozvytok nederzhavnykh pensijnykh fondiv [Elektronnyy resurs] / O.M. Klymenko / Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. - 2011. - № 8. - Rezhim dostupu: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=317>

10. Naumenkova S.V. Rynok finansovykh posluh [Tekst]: navch. posibnyk / S. V. Naumenkova, S. V. Mischenko. - K.: Znannia, 2010. - 532 s.

11. Nechaj A. A. Aktual'ni pytannia finansovoho prava: pravovi osnovy publichnykh nakopychuval'nykh fondiv [Tekst] / A. A. Nechaj. - Chernivtsi: «Ruta», 2004. - 376 s.

12. Ovchynnikova T.V. Perevahy ta nedoliky nederzhavnykh pensijnykh fondiv iak instutsijnykh investoriv [Elektronnyy resurs] / T. V. Ovchynnikova. - Rezhim dostupu: http://www.rusnauka.com/9_NND_2013/Economics/4_131702.doc.htm

13. Tsikanovs'ka N. A. Problemy derzhavnoho rehuliuвання diial'nosti nederzhavnykh pensijnykh fondiv ta perspektyvy ikh vyrishennia [Elektronnyy resurs] / N.A. Tsikanovs'ka. - Rezhim dostupu: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/126/#.UwvPc879HDc>